WYROK SĄDU PIERWSZEJ INSTANCJI (piąta izba)
z dnia 16 listopada 2006 r. *

W sprawie T-333/03

Masdar (UK) Ltd, z siedzibą w Eversley (Zjednoczone Królestwo) reprezentowana przez A. Bentleya, QC, i P. Greena, barrister,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Wspólnot Europejskich, reprezentowanej przez J. Enegrena i M. Wilderspina, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

mającej za przedmiot skargę w trybie art. 235 i 288 akapit drugi WE mającą na celu uzyskanie zapłaty za usługi świadczone przez skarżącą w ramach umów TACIS MO.94.01/01.01/B002 i RU 96/5276/00, naprawienie szkody poniesionej przez skarżącą z powodu braku zapłaty za te usługi oraz zapłaty odsetek,

* Język postępowania: angielski.

SĄD PIERWSZEJ INSTANCJI
WSPÓLNOT EUROPEJSKICH (piąta izba),

w składzie: M. Vilaras, prezes, E. Martins Ribeiro i K. Jürimäe, sędziowie,
sekretarz: K. Pocheć, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 6 października 2005 r.,

wydaje następujący

Wyrok

Ramy prawne

1 Artykuł 28 ust. 2 rozporządzenia finansowego z dnia 21 grudnia 1977 r. mającego zastosowanie do budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich (Dz.U. L 356, str. 1, zwanego dalej „rozporządzeniem finansowym") w brzmieniu obowiązującym w dniu 4 kwietnia 2000 r. stanowił:

„Wszelkie należności określone jako pewne, wyrażone w kwocie pieniężnej i wymagalne muszą być przedmiotem ustalenia należności i zlecenia windykacji dokonanych przez właściwego intendenta [...]".

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu

2 Na początku 1994 r., w ramach wspólnotowego programu pomocy technicznej dla Wspólnoty Niepodległych Państw (TACIS), pomiędzy Komisją, reprezentowaną przez zastępcę dyrektora generalnego dyrekcji generalnej (DG) ds. zewnętrznych stosunków gospodarczych a Helmico SA, reprezentowaną przez upoważnionego członka zarządu zawarta została umowa MO.94.01/01.01/B002. Umowa ta (zwana dalej „umową dotyczącą Mołdawii"), zatytułowana „Pomoc przy organizacji stowarzyszenia rolników indywidualnych", stanowiła część projektu oznaczonego TACIS/FD MOL 9401 (zwanego dalej „projektem mołdawskim").

3 W kwietniu 1996 r. Helmico i skarżąca zawarły umowę, na podstawie której Helmico zleciła skarżącej jako podwykonawcy świadczenie niektórych usług przewidzianych w umowie dotyczącej Mołdawii.

4 W dniu 27 września 1996 r. pomiędzy Komisją, reprezentowaną przez zastępcę dyrektora generalnego DG ds. zewnętrznych stosunków gospodarczych a Helmico, reprezentowaną przez upoważnionego członka zarządu została zawarta umowa TACIS oznaczona RU 96-5276-00. Na mocy tej umowy (zwanej dalej „umową dotyczącą Rosji") Helmico zobowiązała się do świadczenia w Rosji usług w ramach projektu noszącego nazwę „Federalny system kwalifikacji i badań materiału siewnego", oznaczonego FD RUS 9502 (zwanego dalej „projektem rosyjskim").

5 W grudniu 1996 r. Helmico i skarżąca zawarły umowę podwykonawstwa dotyczącą projektu rosyjskiego, zasadniczo taką samą jak umowa zawarta w kwietniu 1996 r. w związku z projektem mołdawskim.

6 Pod koniec 1997 r. skarżąca zaczęła niepokoić się opóźnieniami w płatnościach ze strony Helmico, która na swoje usprawiedliwienie podawała, że za opóźnienia te

odpowiedzialna jest Komisja. Skarżąca skontaktowała się ze służbami Komisji i dowiedziała się, że Komisja zapłaciła za wszystkie faktury wystawione dotąd przez Helmico. Dalsze badanie, przeprowadzone przez skarżącą wykazało, że Helmico informowała ją z opóźnieniem lub niedokładnie o płatnościach otrzymywanych od Komisji. Okazało się między innymi, że Helmico czekała co najmniej dziewięć miesięcy, zanim powiadomiła skarżącą o otrzymaniu funduszy od Komisji, twierdząc, że nie otrzymała wszystkich należnych płatności, podczas gdy otrzymała całość zapłaty, że procedura płatności jest jeszcze w toku, gdy tymczasem płatności zostały już przez Komisję dokonane, oraz przekazując skarżącej kopie faktur wysłanych Komisji na kwoty, które nie odpowiadały kwotom zafakturowanym przez skarżącą Helmico.

7 W dniu 2 października 1998 r. odbyło się spotkanie pomiędzy członkiem zarządu Masdar a przedstawicielami Komisji.

8 W dniu 5 października 1998 r. służby Komisji wysłały faksem pismo do Helmico. W piśmie tym Komisja wyraziła zaniepokojenie faktem, że różnice stanowisk pomiędzy członkami konsorcjum Helmico mogą zagrozić realizacji projektu rosyjskiego, i podkreśliła, że przywiązuje wielką wagę do poszanowania postanowień umowy dotyczącej Rosji i do powodzenia projektu rosyjskiego. Zażądała od Helmico zabezpieczenia w postaci oświadczenia podpisanego łącznie przez Helmico i skarżącą, zgodnie z którym istnieje pomiędzy nimi całkowita zgoda co do poszanowania warunków umowy dotyczącej Rosji, a projekt rosyjski zostanie zakończony w wyznaczonych terminach. Pismo wyjaśniało, że w razie nieotrzymania takiego zabezpieczenia przed poniedziałkiem, 12 października 1998 r. Komisja przewiduje podjęcie innych środków dla zapewnienia realizacji projektu zgodnie z postanowieniami umowy dotyczącej Rosji.

9 Faksem wysłanym w dniu 6 października 1998 r. Helmico odpowiedziała służbom Komisji, że różnice stanowisk pomiędzy członkami konsorcjum zostały usunięte i że realizacja projektu rosyjskiego nie jest w żaden sposób zagrożona. W odpowiedzi tej

wyjaśniono, że członkowie konsorcjum uzgodnili, iż wszelkie przyszłe płatności, w tym płatności wynikające z wystawionych już faktur dotyczących projektu rosyjskiego, powinny być dokonywane na wskazany rachunek bankowy skarżącej, a nie na rachunek Helmico. Podano jednocześnie, co następuje:

„Uzgodnione zostało również, że kierowanie wykonaniem umowy zostaje od dzisiaj powierzone panu S., prezesowi Masdar. Prosimy o jak najszybszy kontakt w celu potwierdzenia tych zmian".

10 Pismo to podpisane było przez T. działającego jako upoważniony członek zarządu Helmico i zaopatrzone było w odręczny dopisek: „zatwierdzone, S., Masdar, dnia 6 października 1998 r.".

11 Helmico przesłała Komisji podobnie zredagowane pismo, z taką samą datą i również kontrasygnowane przez prezesa Masdar, dotyczące kwot podlegających zapłacie na podstawie umowy dotyczącej Mołdawii.

12 W dniu 7 października 1998 r. Helmico przesłała Komisji dwa inne pisma podpisane przez T. i kontrasygnowane przez S. w imieniu Masdar. Ich treść była identyczna z treścią pism z dnia 6 października, z tym że pismo odnoszące się do umowy dotyczącej Rosji nie wspominało o żadnym rachunku bankowym, podczas gdy pismo odnoszące się do umowy dotyczącej Mołdawii wskazywało numer rachunku bankowego Helmico w Atenach dla celów przekazywania przyszłych płatności.

13 W dniu 8 października 1998 r. Helmico przesłała dwa pisma do osób kierujących omawianymi projektami w wydziale Komisji zajmującym się umowami, zwracając się o dokonywanie wszelkich kolejnych płatności z tytułu umów dotyczących Rosji i Mołdawii na inny rachunek posiadany przez Helmico w Atenach. Pisma te kończyły się następującym oświadczeniem:

„Niniejsze instrukcje nie mogą zostać odwołane przez Helmico bez pisemnej zgody prezesa Masdar, pana S. Będziemy wdzięczni za powiadamianie Masdar o aktualnym stanie procedury płatności i o dniu, w którym płatności będą dokonywane".

14 W dniu 8 października 1998 r. Helmico i skarżąca podpisały porozumienie o udzieleniu prezesowi Masdar pełnomocnictwa do dokonania przelewu środków z dwóch rachunków bankowych wspomnianych w pismach z dnia 7 i 8 października 1998 r. adresowanych do Komisji.

15 W dniu 10 października 1998 r. Komisja wydała sprawozdanie z zakończenia projektu rosyjskiego. Spośród sześciu działów poddanych ocenie cztery otrzymały ocenę „bardzo dobrą", jeden „dobrą" i jeden „ogólnie zadowalającą". W dniu 26 lutego 1999 r. Komisja wydała sprawozdanie z zakończenia projektu mołdawskiego, w ramach którego dwa działy poddane ocenie otrzymały ocenę „dobrą", a cztery pozostałe „ogólnie zadawalającą".

16 W lutym 1999 r. urzędnicy Komisji rozpoczęli audyt projektu mołdawskiego i projektu rosyjskiego. Audyt projektu rosyjskiego został zakończony w kwietniu 1999 r. Audyt projektu mołdawskiego nie został zakończony do lipca 1999 r.

17 W dniu 29 lipca 1999 r. służby Komisji skierowały do skarżącej pismo, w którym stwierdziły, że Komisja, po uzyskaniu informacji o nieprawidłowościach finansowych w stosunkach pomiędzy Helmico i skarżącą przy wykonywaniu umów dotyczących Rosji i Mołdawii, zawiesiła wszelkie niedokonane jeszcze płatności i wszczęła pełny audyt mający na celu stwierdzenie, czy doszło do nadużycia funduszy wspólnotowych w ramach wykonywania umów dotyczących Rosji i Mołdawii. Świadoma trudności finansowych skarżącej Komisja powiadomiła ją, że w ramach projektu rosyjskiego dokona przelewu zaliczki w wysokości 200 000 EUR na rachunek bankowy Helmico, wskazany w instrukcjach przekazanych przez tę spółkę w dniu 8 października 1998 r.

18 Kwota 200 000 EUR została wpłacona w sierpniu 1999 r. na powyższy rachunek, a następnie została przelana na rachunek skarżącej.

19 Pomiędzy grudniem 1999 r. a marcem 2000 r. prezes Masdar wysłał pisma do kilku urzędników Komisji, w tym do członka Komisji odpowiedzialnego za stosunki zewnętrzne C. Pattena. Podniósł on między innymi kwestię płatności za usługi świadczone przez Masdar.

20 W dniu 22 marca 2000 r. dyrektor generalny wspólnej służby ds. stosunków zewnętrznych Komisji wystosował pismo do prezesa Masdar, przekazując mu, co następuje:

„Po przeprowadzeniu intensywnych konsultacji (w ramach których rozważanych było kilka możliwości, w tym ostateczne rozliczenie obu umów w drodze dodatkowych płatności na rzecz Masdar, obliczonych stosownie do wykonanych przez Was prac i poniesionych przez Was wydatków) służby Komisji podjęły ostatecznie decyzję o przystąpieniu do odzyskania funduszy wypłaconych uprzednio na rzecz drugiej strony umowy, Helmico. Wydaje się, że na gruncie prawnym wszystkie płatności dokonane bezpośrednio na rzecz Masdar (nawet za pośrednic-

twem rachunku bankowego, do którego macie pełnomocnictwo) w przypadku niewypłacalności Helmico byłyby traktowane przez zarząd lub wierzycieli Helmico jako działanie w zmowie; ponadto nie jest pewne, że w przypadku sporu pomiędzy Helmico a Masdar przekazane przez Komisję Europejską fundusze pozostałyby ostatecznie własnością Masdar, jak tego życzyłaby sobie Komisja".

21 W dniu 23 marca 2000 r. Komisja skierowała do Helmico pismo, w którym poinformowała ją o odmowie zapłaty niezapłaconych jeszcze faktur i zażądała zwrotu łącznej kwoty 2 091 168,07 EUR. Komisja podjęła ten krok po ujawnieniu, że Helmico dopuszczała się nadużyć przy wykonywaniu umów dotyczących Mołdawii i Rosji.

22 W dniu 31 marca 2000 r. skarżąca wniosła do High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division powództwo przeciwko Helmico, domagając się zapłaty za usługi świadczone w ramach podwykonawstwa przy wykonywaniu umów dotyczących Mołdawii i Rosji, w łącznej kwocie 453 000 EUR.

23 W dniu 4 kwietnia 2000 r. Komisja wystawiła dwa oficjalne zlecenia windykacji wobec Helmico na mocy art. 28 ust. 2 rozporządzenia finansowego. Treść tych dokumentów została podana prawnikom skarżącej w dniu 1 lutego 2002 r. (zob. pkt 36 poniżej).

24 W dniu 15 czerwca 2000 r. prezes Masdar przesłał członkowi Komisji odpowiedzialnemu za stosunki zewnętrzne faks, w którym oświadczył:

„Osiemnaście miesięcy temu uprzedzaliśmy Komisję Europejską o trudnościach, jakie mieliśmy z naszym partnerem Helmico w związku z oboma wspomnianymi

projektami. Otrzymaliśmy zapewnienie, że jeśli będziemy kontynuować te projekty, Komisja Europejska zadba, abyśmy otrzymali wynagrodzenie za nasze usługi. Kontynuowaliśmy finansowanie i wdrażanie obu tych projektów w Waszym imieniu, ponosząc znaczne dodatkowe koszty, pomimo że zdawaliśmy sobie już sprawę z tego, iż Helmico oszukała Masdar i że środki te będą zapewne nie do odzyskania".

25 Odpowiedź członka Komisji przesłana pocztą w dniu 25 lipca 2000 r. potwierdziła stanowisko Komisji wyrażone w piśmie z dnia 22 marca 2000 r.

26 W dniu 5 lutego 2001 r. prezes Masdar ponownie wysłał faks do członka Komisji odpowiedzialnego za stosunki zewnętrzne, podnosząc argumenty, zgodnie z którymi po pierwsze, skarżąca była stroną umów dotyczących Rosji i Mołdawii zawartych z Komisją, a po drugie, podczas spotkania w dniu 2 października 1998 r. zapewniono ją, że otrzyma zapłatę, jeśli będzie kontynuować projekt rosyjski i projekt mołdawski.

27 W kwietniu 2001 r. skarżąca skontaktowała się z Komisją w celu omówienia możliwości otrzymania bezpośrednio od Komisji zapłaty za wykonaną pracę, za którą wystawiła faktury Helmico.

28 Pismem z dnia 8 maja 2001 r. członek Komisji odpowiedzialny za stosunki zewnętrzne podtrzymał stanowisko Komisji, zgodnie którym skarżąca nie była stroną umów dotyczących Rosji i Mołdawii.

29 W dniu 21 maja 2001 r. odbyło się spotkanie prawników skarżącej ze służbami Komisji w celu omówienia możliwości bezpośredniej zapłaty na rzecz skarżącej za świadczone usługi.

30 W dniu 1 sierpnia 2001 r. prawnicy skarżącej ponowili żądanie dokonania przez Komisję dobrowolnej zapłaty. Skarżąca zażądała zapłaty 448 947,78 EUR albo ewentualnie 249 314 EUR. Pierwsza kwota odpowiadała całkowitej kwocie niezapłaconych jeszcze faktur wystawionych Komisji przez Helmico, podczas gdy druga kwota odpowiadała wartości prac wykonanych po ujawnieniu nadużyć finansowych.

31 W dniu 28 sierpnia 2001 r. odbyło się spotkanie pomiędzy prawnikami skarżącej a służbami Komisji w celu omówienia możliwości bezpośredniej zapłaty na rzecz skarżącej za świadczone usługi.

32 W dniu 10 października 2001 r. prawnicy skarżącej przekazali służbom Komisji kopię sprawozdania sporządzonego w 1998 r. Ich zdaniem, dokument ten mógłby pomóc Komisji odnaleźć członków zarządu Helmico.

33 W dniu 16 października 2001 r. służby Komisji odpowiedziały, że informacje te zostały przekazane właściwym służbom DG ds. budżetu, Europejskiemu Urzędowi ds. Nadużyć Finansowych i jednostce odpowiedzialnej za finanse i umowy, zajmującej się programami TACIS oraz że służby Komisji podejmą wszelkie niezbędne kroki w celu odnalezienia członków zarządu Helmico.

34 W dniu 16 października 2001 r. prawnicy skarżącej skierowali do Komisji pismo stwierdzające, że pomiędzy służbami Komisji a skarżącą istniało dorozumiane uzgodnienie, zgodnie z którym począwszy od dnia 8 października 1998 r. Komisja miała płacić skarżącej, pod warunkiem że ta ostatnia zapewni ukończenie projektu rosyjskiego i projektu mołdawskiego. Główne argumenty przywołane w tym piśmie

miały na celu wykazanie, że Komisja zgodziła się, iż skarżąca stała się głównym wykonawcą projektu rosyjskiego od 1998 r. Pismo to kończyło się następująco:

„Byłbym wdzięczny za poinformowanie mnie, czy służby Komisji podzielają argumentację przedstawioną w niniejszym piśmie, a jeśli tak, czy gotowe są zapłacić Masdar Ltd zaliczkę w wysokości 279 711,85 EUR do czasu zakończenia postępowania windykacyjnego wszczętego przeciwko Helmico".

35 Argumenty podniesione przez prawników skarżącej zostały odrzucone przez służby Komisji pismem z dnia 13 listopada 2001 r. Pismo to kończyło się następującym oświadczeniem:

„Komisja przystąpi do windykacji od przedstawicieli Helmico, otrzymanych przez tę spółkę kwot, na podstawie zlecenia windykacji. W zależności od wyników tego postępowania można będzie podjąć dalsze postanowienia co do wykorzystania odzyskanych kwot".

36 W dniu 1 lutego 2002 r. w pisemnej odpowiedzi na żądanie prawników skarżącej służby Komisji wyjaśniły, że w dniu 4 kwietnia 2000 r. zostały wydane dwa oficjalne zlecenia windykacji przeciwko Helmico, jedno odnoszące się do umowy dotyczącej Mołdawii na kwotę 1 236 200,91 EUR, a drugie — do umowy dotyczącej Rosji na kwotę 854 967,16 EUR, co daje łącznie 2 091 168,07 EUR.

37 W piśmie z dnia 27 lutego 2002 r. skierowanym do służb Komisji prawnicy skarżącej stwierdzili, że kwoty określone w oficjalnych zleceniach windykacji odpowiadają mniej więcej kwotom zapłaconym przez Komisję Helmico. Wywodzili z tego, że

Komisja nie uznała za konieczne wydanie zleceń windykacji dotyczących kwot zafakturowanych przez Helmico i niezapłaconych przez Komisję.

38 W dniu 11 marca 2002 r. służby Komisji skierowały pismo do prawników skarżącej w celu potwierdzenia, że dwa oficjalne zlecenia windykacji wydane przez służby Komisji w dniu 4 kwietnia 2000 r. wobec Helmico nie obejmowały kwot zafakturowanych przez Helmico i niezapłaconych przez Komisję.

39 W dniu 17 grudnia 2002 r. Służba Prawna Komisji przekazała prawnikom skarżącej zestawienie kwot zafakturowanych przez Helmico Komisji, jak również terminy i kwoty płatności oraz wysokość kwot niezapłaconych.

40 W dniu 18 lutego 2003 r. odbyło się spotkanie prawników skarżącej ze służbami Komisji.

41 W dniu 23 kwietnia 2003 r. prawnicy skarżącej wysłali do służb Komisji pocztą poleconą pismo kończące się następującym oświadczeniem:

„[...] Jeżeli służby Komisji nie będą w stanie do dnia 15 maja 2003 r. przedstawić konkretnej propozycji zapłaty na rzecz mojego klienta za świadczone usługi, do Sądu Pierwszej Instancji złożona zostanie skarga o naprawienie szkody na mocy art. 235 WE i 288 WE (dawniej art. 178 i 215 WE)".

42 Faksem z dnia 15 maja 2003 r. Komisja zwróciła się do prawników skarżącej z propozycją spotkania w celu omówienia ewentualnego rozwiązania polubownego, w ramach którego Komisja zapłaciłaby skarżącej kwotę 249 314,35 EUR za prace wykonane po ujawnieniu nadużyć Helmico, pod warunkiem przedstawienia przez skarżącą dowodu na zawarcie porozumienia, zgodnie z którym Komisja miałaby zapłacić jej bezpośrednio w razie zakończenia projektów rosyjskiego i mołdawskiego.

43 Pismem wysłanym pocztą poleconą dnia 23 czerwca 2003 r. prawnicy skarżącej odpowiedzieli służbom Komisji, że odmawiają prowadzenia negocjacji w oparciu o propozycję Komisji, podając szczegóły żądania skarżącej oraz warunki, na których zgodziłaby się ona na spotkanie.

44 W ślad za powyższym pismem w dniu 3 lipca 2003 r. wysłany został faks, w którym prawnicy skarżącej zażądali odpowiedzi Komisji w przedmiocie możliwości zorganizowania spotkania na zaproponowanych warunkach przed dniem 15 lipca 2003 r., stwierdzając, że w razie niedojścia tego spotkania do skutku złożą skargę do Sądu Pierwszej Instancji.

45 Pismem z dnia 22 lipca 2003 r. służby Komisji odpowiedziały, że nie mogą uwzględnić żądania zapłaty zgłoszonego przez skarżącą.

Postępowanie

46 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 30 września 2003 r. skarżąca wniosła niniejszą skargę.

47 Procedura pisemna została zamknięta w dniu 22 kwietnia 2004 r.

48 Na podstawie sprawozdania sędziego sprawozdawcy Sąd (piąta izba) postanowił otworzyć procedurę ustną i, korzystając ze środków organizacji postępowania przewidzianych w art. 64 regulaminu Sądu, wezwał strony do przedstawienia określonych dokumentów i do udzielenia odpowiedzi na pisemne pytania przed rozprawą. Strony wykonały powyższe wezwania w wyznaczonych terminach.

49 W dniu 6 października 2005 r. w ramach środków organizacji postępowania odbyło się nieformalne spotkanie przed piąta izbą Sądu w celu omówienia możliwości polubownego rozstrzygnięcia sporu.

50 Strony przedstawiły swoje stanowiska i udzieliły odpowiedzi na pytania Sądu na rozprawie w dniu 6 października 2005 r.

51 Na koniec rozprawy Sąd wyznaczył stronom termin upływający w dniu 30 listopada 2005 r. na rozważenie możliwości polubownego rozwiązania sporu. Prezes piątej izby postanowił zawiesić zamknięcie procedury ustnej.

52 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 23 listopada 2005 r. skarżąca powiadomiła Sąd, że do tego dnia strony nie doszły jeszcze do ugody.

53 Tym samym pismem skarżąca zrzekła się częściowo roszczeń odszkodowawczych, zmieniając w związku z tym żądania skargi. W szczególności zrzekła się roszczenia odszkodowawczego, czy to w całości, czy to w części, z tytułu niektórych elementów szkody wyrządzonej pośrednio, w łącznej kwocie 1 402 179,95 funtów szterlingów (GBP), poza ewentualnie zasądzoną kwotą z tytułu zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową.

54 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 29 listopada 2005 r. Komisja powiadomiła Sąd, że strony nie zdołały doprowadzić do polubownego rozstrzygnięcia sporu.

55 W dniu 6 stycznia 2006 r. Komisja przedstawiła swoje uwagi dotyczące częściowego zrzeczenia się przez skarżącą jej roszczeń odszkodowawczych. Wskazała w szczególności, że podtrzymuje swoje wnioski o oddalenie skargi i obciążenie skarżącej kosztami postępowania. Tytułem żądania ewentualnego Komisja podniosła, że w razie uwzględnienia skargi w całości lub w części skarżąca powinna mimo to ponieść co najmniej jedną trzecią swoich własnych kosztów.

56 Prezes piątej izby zamknął procedurę ustną w dniu 16 stycznia 2006 r., o czym strony zostały poinformowane pismem z dnia 18 stycznia 2006 r.

Żądania stron

57 Skarżąca wnosi do Sądu o:

— nakazanie Komisji zapłacenia na rzecz skarżącej:

— kwoty 448 947,78 EUR tytułem żądania głównego;

— odsetek od powyższej kwoty od dnia 31 lipca 2003 r. wynoszących 98 121,24 GBP oraz odsetek od dnia 1 sierpnia 2003 r. do dnia ogłoszenia wyroku;

— tytułem naprawienia szkody wyrządzonej pośrednio, następujących kwot:

— kwoty 34 751,14 GBP tytułem wynagrodzenia adwokackiego;

— kwoty 87 000 GBP tytułem szkody wynikającej z konieczności sprzedaży określonych nieruchomości w nieodpowiednim czasie;

— kwoty według uznania Sądu tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową;

— obciążenie Komisji kosztami niniejszego postępowania.

58 Komisja wnosi do Sądu o:

— oddalenie skargi jako bezzasadnej;

— obciążenie skarżącej kosztami postępowania;

— ewentualnie, na wypadek całkowitego lub częściowego uwzględnienia skargi, obciążenie skarżącej co najmniej jedną trzecią własnych kosztów postępowania.

Co do prawa

Wstępne uwagi Sądu

59 Należy przede wszystkim przypomnieć, że — jak wynika z utrwalonego orzecznictwa — powstanie odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty w rozumieniu art. 288 akapit drugi WE z tytułu bezprawnego zachowania jej organów jest podporządkowane kumulatywnemu spełnieniu następujących przesłanek: bezprawności postępowania zarzucanego instytucjom, rzeczywistego charakteru szkody oraz istnienia związku przyczynowego pomiędzy tym postępowaniem a szkodą (wyrok Trybunału z dnia 29 września 1982 r. w sprawie 26/81 Oleifici Mediterranei przeciwko EWG, Rec. str. 3057, pkt 16; wyroki Sądu z dnia 11 lipca 1996 r. w sprawie T-175/94 International Procurement Services przeciwko Komisji, Rec. str. II-729, pkt 44; i z dnia 11 lipca 1997 r. w sprawie T-267/94 Oleifici Italiani przeciwko Komisji, Rec. str. II-1239, pkt 20).

60 Jeżeli jedna z tych przesłanek nie jest spełniona, skarga musi zostać oddalona w całości, bez konieczności poddawania analizie pozostałych przesłanek (wyrok Trybunału z dnia 15 września 1994 r. w sprawie C-146/91 KYDEP przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. I-4199, pkt 19 i 81 i wyrok Sądu z dnia 20 lutego 2002 r. w sprawie T-170/00 Förde-Reederei przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. II-515, pkt 37 oraz z dnia 19 marca 2003 r. w sprawie T-273/01 Innova Privat-Akademie przeciwko Komisji, Rec. str. II-1093, pkt 23).

61 W odniesieniu do przesłanki bezprawności postępowania zarzucanego instytucji orzecznictwo wymaga ustalenia, że nastąpiło wystarczająco istotne naruszenie normy prawnej przyznającej jednostkom uprawnienia (wyrok Trybunału z dnia 4 lipca 2000 r. w sprawie C-352/98 P Bergaderm i Goupil przeciwko Komisji, Rec. str. I-5291, pkt 42).

62 Jeśli chodzi o przesłankę wystarczająco istotnego naruszenia prawa, to rozstrzygającym kryterium pozwalającym na uznanie go za spełniony jest oczywiste i poważne naruszenie przez instytucję wspólnotową granic przysługującego zakresu swobodnej oceny. W sytuacji, gdy instytucji tej przysługuje jedynie bardzo ograniczony zakres swobodnego uznania lub nie ma go ona wcale, jakiekolwiek naruszenie prawa wspólnotowego może wystarczać do stwierdzenia, że nastąpiło wystarczająco istotne naruszenie prawa (wyrok Trybunału z dnia 10 grudnia 2002 r. w sprawie C-312/00 P Komisja przeciwko Camar i Tico, Rec. str. I-11355, pkt 54; wyrok Sądu z dnia 12 lipca 2001 r. w sprawach połączonych T-198/95, T-171/96, T-230/97, T-174/98 oraz T-225/99 Comafrica i Dole Fresh Fruit Europe przeciwko Komisji, Rec. str. II-1975, pkt 134).

63 Należy dodać, że art. 288 akapit drugi WE opiera nakładany na Wspólnotę obowiązek naprawienia szkód wyrządzonych przez jej instytucje na „zasada[ch] ogólny[ch] wspólny[ch] dla praw państw członkowskich", nie ograniczając tym samym zakresu tych zasad wyłącznie do postanowień regulujących odpowiedzialność pozaumowną Wspólnoty z tytułu bezprawnego postępowania tych instytucji.

64 Krajowe przepisy dotyczące odpowiedzialności pozaumownej przyznają podmiotom prywatnym możliwość uzyskania na drodze sądowej — choć w zróżnicowanym stopniu, w konkretnych dziedzinach i na różnych zasadach — naprawienia niektórych rodzajów szkody, nawet mimo braku bezprawnego zachowania sprawcy.

65 W sytuacji, gdy szkoda została wyrządzona w wyniku postępowania instytucji Wspólnoty, którego bezprawny charakter nie został wykazany, odpowiedzialność

pozaumowna Wspólnoty może zostać orzeczona w razie kumulatywnego spełnienia przesłanek: rzeczywistego charakteru szkody, istnienia związku przyczynowego pomiędzy postępowaniem instytucji Wspólnoty a szkodą oraz nadzwyczajnego i szczególnego charakteru szkody (zob. podobnie wyrok z dnia 15 czerwca 2000 r. w sprawie C-237/98 P Dorsch Consult przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. I-4549, pkt 19).

66 Jeśli chodzi o te dwa ostatnie pojęcia, to po pierwsze, szkoda jest nadzwyczajna, jeśli przekracza granice ryzyka gospodarczego związanego z działalnością w danym sektorze, a po drugie, jest szczególna, jeśli dotyczy szczególnej kategorii podmiotów gospodarczych w sposób nieproporcjonalny w porównaniu do innych podmiotów (ww. wyrok Sądu w sprawie Förde-Reederei przeciwko Radzie i Komisji, pkt 56; oraz wyrok z dnia 10 lutego 2004 r. w sprawach połączonych T-64/01 i T-65/01 Afrikanische Frucht-Compagnie i Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. II-521, pkt 151).

67 Żądanie odszkodowawcze skarżącej winno być analizowane właśnie w świetle powyższych uwag.

68 Skarżąca podnosi, że wniesiona przez nią skarga jest uzasadniona ze względu na naruszenie przez Komisję zasad odpowiedzialności pozaumownej uznanych w wielu państwach członkowskich. W tym zakresie skarżąca wskazuje następujące typy roszczeń:

— roszczenie oparte na zasadzie zakazu bezpodstawnego wzbogacenia (de in rem verso);

— roszczenie oparte na prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia (negotiorum gestio);

— roszczenie oparte na naruszeniu uznanej w prawie wspólnotowym zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań;

— roszczenie oparte na zawinionych działaniach służb Komisji lub na niedochowaniu przez nie należytej staranności, w wyniku czego powstała szkoda.

69 Sąd zwraca uwagę, że żądanie odszkodowawcze skarżącej opiera się z jednej strony na zasadach odpowiedzialności pozaumownej, niezakładajacej bezprawnego postępowania Wspólnoty lub jej pracowników przy wykonywaniu ich funkcji (bezpodstawne wzbogacenie i prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia), a z drugiej strony — na zasadach odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty ze względu na bezprawne postępowanie Wspólnoty lub jej pracowników przy wykonywaniu ich funkcji (naruszenie zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań oraz wina lub niedochowanie należytej staranności po stronie Komisji).

W przedmiocie roszczeń opartych na odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty przy braku bezprawności postępowania jej organów (roszczenia de in rem verso i negotiorum gestio)

Argumenty stron

70 W odniesieniu do roszczenia de in rem verso skarżąca podnosi, że zgodnie z zasadami wspólnymi dla praw państw członkowskich wykonywanie tego roszczenia uzależnione jest od kumulatywnego spełnienia czterech przesłanek:

— pozwany został wzbogacony;

— skarżąca została zubożona;

— istnieje związek pomiędzy wzbogaceniem pozwanej a zubożeniem skarżącej;

— ani wzbogacenie, ani zubożenie nie mają podstawy prawnej: innymi słowy wzbogacenie jest niesłuszne i pozbawione przyczyny (causa).

71 Jeśli chodzi o pierwszą przesłankę, to skarżąca twierdzi, że Komisja została wzbogacona do wysokości całkowitej wartości usług będących przedmiotem faktur, których płatność została zawieszona, czyli na kwotę 448 947,78 EUR.

72 Jeśli chodzi o drugą przesłankę, to skarżąca twierdzi, że skoro faktury, których płatność została przez Komisję zawieszona, dotyczą usług świadczonych przez skarżącą lub podzleconych osobom trzecim za zapłatą wynagrodzenia, to uległa ona zubożeniu o te właśnie kwoty. Kwoty te nie mogły zostać ściągnięte od Helmico, która jako zarzut w sporze wszczętym przez skarżąca w Zjednoczonym Królestwie podniosła zawieszenie płatności oraz wydanie zleceń windykacji przez Komisję. Skarżąca dodaje, że prawdopodobna upadłość Helmico oraz zniknięcie członków jej zarządu przesądziło o nieodwracalności zubożenia.

73 Jeśli chodzi o trzecią przesłankę, to skarżąca twierdzi, że w świetle powyższych uwag istnieje bezpośredni związek pomiędzy kwotą, o którą wzbogaciła się Komisja a kwotą, o którą została zubożona skarżąca.

74 Jeśli chodzi o czwartą przesłankę, to skarżąca twierdzi, że odmowa Komisji dokonania płatności za prace wykonane po ujawnieniu nadużyć finansowych w październiku 1998 r. nie znajduje uzasadnienia na gruncie rozporządzenia finansowego, ponieważ prawidłowość późniejszych faktur nie jest kwestionowana. Komisja mogła zatem, mając pełną wiedzę o okolicznościach faktycznych, korzystać z usług świadczonych przez skarżącą, nie płacąc jej żadnego wynagrodzenia dzięki swym kompetencjom do zawieszania płatności i windykacji w chwili, gdy skarżąca wykonała wszystkie swe zobowiązania i gdy jedynym zobowiązaniem umownym pozostającym do wykonania była zapłata wynagrodzenia. Komisja została zatem niesłusznie i bezpodstawnie wzbogacona.

75 Skarżąca powołuje się także na zasadę prawa wspólnotowego, zgodnie z którą Wspólnota nie może wzbogacać się niesłusznie kosztem osób trzecich.

76 W odniesieniu do roszczenia opartego na prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia skarżąca podnosi, że zgodnie z zasadami wspólnymi dla praw państw członkowskich możliwość podniesienia tego roszczenia uzależniona jest od kumulatywnego wystąpienia następujących pięciu przesłanek:

— prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia, czy to obejmujących czynności prawne, czy faktyczne, musi przynosić korzyść osobie, której sprawy są prowadzone;

— osoba, której sprawy są prowadzone, nie mogła prowadzić ich samodzielnie, a istniała konieczność ich prowadzenia;

— prowadzący cudze sprawy nie miał zamiaru podejmować działań pod tytułem darmym; nie miał zamiaru obdarowania (animus donandi);

— prowadzący cudze sprawy nie był umownie zobowiązany do działania;

— można zasadnie przyjąć, że prowadzący cudze sprawy działał tak, jakby działała osoba, której sprawy prowadzi, gdyby zdawała sobie sprawę z konieczności działania.

77 Zdaniem skarżącej, pierwsza przesłanka została spełniona, gdyż Komisja wydała pozytywne sprawozdanie z zakończenia projektów, jak również przyjęła prace skarżącej.

78 Druga przesłanka została spełniona, ponieważ dowód w postaci faksu z dnia 5 października 1998 r. wykazuje, że służby Komisji, obawiając się, iż wykonanie umów dotyczących Rosji i Mołdawii nie dojdzie do skutku, zażądały od skarżącej podjęcia środków niezbędnych do zapewnienia, że zostaną one wykonane.

79 Trzecia przesłanka została spełniona, ponieważ w październiku 1998 r. skarżąca wyraziła swe zaniepokojenie brakiem zapłaty, co wykazuje, że nie miała ona zamiaru świadczenia omawianych usług nieodpłatnie. Przemawia za tym okoliczność, że skarżąca umówiła się z Helmico co do otwarcia specjalnego rachunku bankowego, do którego miała pełnomocnictwo, tak aby wszelkie płatności dokonywane na ten rachunek przez Komisję mogły być przekazywane skarżącej.

80 Czwarta przesłanka została spełniona, gdyż służby Komisji same zaprzeczają istnieniu jakiegokolwiek stosunku umownego pomiędzy Komisją a skarżącą.

81 Piąta przesłanka została spełniona, biorąc pod uwagę, że służby Komisji w swym faksie z dnia 5 października 1998 r. napisały:

„W razie nieotrzymania takiego zabezpieczenia przed poniedziałkiem 12 października 1998 r. Komisja przewiduje podjęcie innych środków dla zapewnienia realizacji projektu zgodnie z postanowieniami umowy".

82 Zdaniem skarżącej, prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia zakłada obowiązek ich prowadzenia do czasu, aż osoba, której sprawy są prowadzone, będzie w stanie sama się nimi zająć i działać z należytą starannością („en bon père de familie"). Winna ona zwrócić wartość świadczonych usług i poniesionych wydatków związanych z prowadzeniem jej spraw. W niniejszym przypadku, skoro skarżąca zrealizowała projekty rosyjski i mołdawski i działała z odpowiednią starannością, to przysługuje jej prawo do odpowiedniego wynagrodzenia za wykonane prace i do zwrotu wszelkich kosztów poniesionych w celu ich wykonania.

83 Skarżąca podnosi, że zastosowanie w praktyce powyższych zasad odpowiedzialności pozaumownej wspólnych dla praw państw członkowskich nie jest uzależnione od przesłanki dotyczącej bezprawnego charakteru działania wzbogaconego lub osoby, której sprawy były prowadzone. Bezprawność powstaje wówczas, gdy — i o ile — wzbogacony odmawia zwrotu wzbogacenia zubożonemu (action de in rem verso) lub osoba, której sprawy prowadzono, odmawia zwrotu nakładów i wydatków na rzecz prowadzącego jej sprawy (negotiorum gestio). W związku z tym skarżąca stwierdza, że wszystkie jej żądania są uzasadnione.

84 Komisja powołuje się na orzecznictwo, zgodnie z którym warunkiem pociągnięcia Wspólnoty do odpowiedzialności pozaumownej jest udowodnienie przez stronę skarżącą, że zachowanie zarzucane danej instytucji jest bezprawne, że szkoda rzeczywiście powstała i że między tym zachowaniem a dochodzoną szkodą zachodzi związek przyczynowy (wyroki Sądu z dnia 29 stycznia 1998 r. w sprawie T-113/96 Dubois et Fils przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. II-125, pkt 54 oraz z dnia

27 lutego 2003 r. w sprawie T-61/01 Vendedurías de Armadores Reunidos przeciwko Komisji, Rec. str. II-327, pkt 40). Jeżeli jedna z tych przesłanek nie jest spełniona, skarga podlega oddaleniu w całości bez konieczności badania pozostałych przesłanek odpowiedzialności (ww. wyrok w sprawie Innova Privat Akademie przeciwko Komisji, pkt 23 i przywołane tam orzecznictwo).

85 Komisja podnosi przede wszystkim, że skoro w ramach swych żądań, opartych odpowiednio na roszczeniach de in rem verso i wynikających z negotiorum gestio, skarżąca nie podaje żadnego szczegółowego zarzutu dotyczącego bezprawnego charakteru postępowania Komisji, to żądania te winny zostać oddalone ze względu na niespełnienie przesłanki bezprawności zachowania instytucji. Jeśli chodzi o argument skarżącej, zgodnie z którym działaniem bezprawnym jest sam brak zapłaty, to zdaniem Komisji rozumowanie takie prowadzi do punktu wyjścia, skoro rzekoma szkoda i zdarzenie ją wywołujące są w istocie tożsame.

86 Tytułem zarzutu ewentualnego Komisja podnosi, że nie wystąpiły przesłanki dochodzenia roszczenia opartego na zasadzie zakazu bezpodstawnego wzbogacenia lub na prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia.

87 W szczególności nie można czynić Komisji zarzutu bezpodstawnego wzbogacenia kosztem skarżącej ze względu na zawieszenie płatności dla Helmico i wydanie przeciwko niej zleceń windykacji w następstwie dopuszczenia się przez nią nadużyć finansowych w ramach łączących je stosunków umownych. Podejmując takie działania, Komisja wykonała wyraźny obowiązek wynikający z rozporządzenia finansowego, które wbrew twierdzeniom skarżącej nie tworzy żadnego uprawnienia po stronie podwykonawcy. Komisja uważa bowiem, że obowiązek ten wyklucza możliwość uwzględniania interesów jakichkolwiek osób trzecich.

88 Skarżąca bezpodstawnie twierdzi, że została „niesłusznie" zubożona, gdyż żądana kwota z tytułu prac wykonanych zgodnie z jej zobowiązaniami umownymi odpowiada kwocie należnej jej od Helmico na mocy umów podwykonawstwa. Komisja przypomina, że skarżąca zdecydowała się nie wchodzić z nią w stosunki umowne i z tego względu nie może żądać takich gwarancji, jakie miałaby jako strona umowy.

89 Zdaniem Komisji, roszczenia oparte na negotiorum gestio nie obejmują sytuacji, w której podwykonawca na mocy odpowiedniej umowy wykonuje prace przeznaczone dla osoby trzeciej. Komisja powołuje się na przepisy przygotowane w październiku 2003 r. przez grupę roboczą pracującą nad europejskim kodeksem cywilnym, dotyczące zasad prawa europejskiego w zakresie bezinteresownego prowadzenia cudzych spraw. Przepisy te a priori wyłączają odpowiedzialność, „jeżeli prowadzący sprawy zobowiązany jest wobec osoby trzeciej do działania". W niniejszym przypadku, skoro skarżąca wykonywała po prostu zobowiązania ciążące na niej na mocy umowy, którą zawarła z Helmico, odpowiedzialność z tytułu negotiorum gestio zostaje a priori wyłączona.

90 Na podstawie tych przepisów odpowiedzialność z tytułu negotiorum gestio wyłączona jest również ze względu na to, że prowadzący cudze sprawy winien mieć „uzasadniony powód do działania". Natomiast „prowadzący cudze sprawy nie ma uzasadnionego powodu do działania, jeżeli ma rzeczywistą możliwość poznania woli osoby, której sprawy prowadzi, lecz tego nie czyni". W niniejszym przypadku Komisja ocenia, że nawet gdyby umowa z Helmico utraciła moc (co nie nastąpiło), skarżąca mogła bez trudu poznać wolę Komisji. Nie czyniąc tego, skarżąca działała w „sposób nieuzasadniony"; jeśli to zrobiła i doszła do wniosku, że Komisja życzyła sobie, by skarżąca działała w sposób taki jak dotychczas, to ten element żądania winien być rozpatrywany w ramach zarzutu naruszenia zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań.

Ocena Sądu

91 Należy na wstępie zauważyć, że reguły odpowiedzialności pozaumownej, ustanowione w większości krajowych systemów prawnych, nie zawierają jako niezbędnej

przesłanki bezprawnego zachowania lub winy po stronie pozwanej. Roszczenia oparte na bezpodstawnym wzbogaceniu lub na prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia mają służyć, zgodnie z doktryną prawa cywilnego, realizacji zobowiązań pozaumownych osoby wzbogaconej lub osoby, której sprawy były prowadzone, polegających co do zasady, odpowiednio, bądź to na zwrocie tego, co zostało niesłusznie uzyskane, bądź to na zwrocie nakładów i wydatków na rzecz prowadzącego cudze sprawy.

92 Nie wynika więc z tego, że powołane przez skarżącą zarzuty oparte na bezpodstawnym wzbogaceniu i na prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia winny być oddalone tylko z tego powodu, że nie została spełniona przesłanka bezprawności zachowania instytucji, jak to przede wszystkim podnosi Komisja.

93 Jak podano w pkt 63–66 powyżej, art. 288 akapit drugi WE jest dla Wspólnoty źródłem obowiązku naprawienia szkód wyrządzonych przez jej instytucje, nie ograniczając reżimu odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty wyłącznie do odpowiedzialności na zasadzie winy. Akt czy postępowanie instytucji wspólnotowej może bowiem wyrządzać nienormalną i szczególną szkodę, do naprawienia której Wspólnota jest zobowiązana zgodnie z przywołanym orzecznictwem.

94 Ponadto sądy wspólnotowe miały już okazję zastosować niektóre zasady dotyczące zwrotu nienależnej korzyści, zwłaszcza w zakresie bezpodstawnego wzbogacenia, którego zakaz stanowi jedną z zasad ogólnych prawa wspólnotowego (wyrok Trybunału z dnia 10 lipca 1990 r. w sprawie C-259/87 Grecja przeciwko Komisji, Rec. str. I-2845, streszczenie, pkt 26; wyroki Sądu z dnia 10 października 2001 r. w sprawie T-171/99 Corus UK przeciwko Komisji, Rec. str. II-2967, pkt 55 oraz z dnia 3 kwietnia 2003 r. w sprawach połączonych T-44/01, T-119/01 i T-126/01 Vieria i in. przeciwko Komisji, Rec. str. II-1209, pkt 86).

95 Zatem w celu stwierdzenia, czy zasady te znajdują zastosowanie w niniejszej sprawie, należy zbadać, czy zostały spełnione przesłanki roszczenia de in rem verso lub roszczenia opartego na negotiorum gestio.

96 W tym zakresie należy stwierdzić, że zgodnie z tym, co podnosi Komisja, w stanie faktycznym i prawnym niniejszego sporu roszczenia oparte na bezpodstawnym wzbogaceniu lub prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia nie mogą zostać uwzględnione.

97 Zgodnie z zasadami ogólnymi wspólnymi dla praw państw członkowskich roszczenia te nie powstają, jeżeli korzyść po stronie wzbogaconego lub osoby, której sprawy są prowadzone, znajduje uzasadnienie na gruncie umowy lub zobowiązania wynikającego z przepisów prawa. Ponadto zgodnie z tymi zasadami roszczenia tego rodzaju mają charakter jedynie subsydiarny, to znaczy mogą służyć w przypadku, gdy osobie, która poniosła uszczerbek, nie przysługuje żadne inne roszczenie w celu uzyskania należnego jej świadczenia.

98 Tymczasem w niniejszym przypadku bezsporne jest, że istnieją stosunki umowne, po pierwsze, pomiędzy Komisją a Helmico, a po drugie, pomiędzy tą spółką a skarżącą. Rzekoma bezpośrednia szkoda odpowiada wynagrodzeniu należnemu skarżącej od Helmico na mocy zawartych pomiędzy nimi umów podwykonawstwa, które zawierają klauzulę arbitrażową wskazującą sądy Anglii i Walii jako właściwe dla rozstrzygania ewentualnych sporów umownych. Zatem nie ma wątpliwości, że Helmico winna zapłacić wynagrodzenie za prace wykonane przez skarżącą lub ponieść ewentualną odpowiedzialność z tytułu braku zapłaty, o czym świadczy również wszczęcie w tym celu przez skarżącą przeciwko Helmico postępowania sądowego przed High Court of Justice, które mimo zawieszenia pozostaje nadal w toku. Ewentualna niewypłacalność Helmico nie może uzasadniać ponoszenia tej odpowiedzialności przez Komisję, ponieważ nie mogą istnieć dwa źródła tego samego prawa skarżącej do otrzymania wynagrodzenia. Z akt sprawy wynika bowiem, czego strony nie kwestionują, że postępowanie przed High Court of Justice dotyczy płatności za usługi, co jest przedmiotem niniejszej skargi.

99 Wynika z tego, że ewentualne wzbogacenie Komisji lub zubożenie skarżącej, jako znajdujące swe źródła w istniejącym uregulowaniu umownym, nie mogą być uznane za bezpodstawne.

100 Analogiczne rozumowanie można zastosować dla wykluczenia stosowania zasad dochodzenia roszczeń z tytułu prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia, które zgodnie z zasadami ogólnymi wspólnymi dla praw państw członkowskich mogą służyć do pociągnięcia do odpowiedzialności organów publicznych jedynie w bardzo wyjątkowych przypadkach, a tym bardziej w kontekście faktycznym i prawnym niniejszego sporu. Przesłanki dochodzenia roszczeń opartych na prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia nie są spełnione z następujących powodów.

101 Należy zauważyć, że wykonanie przez skarżącą jej zobowiązań umownych wobec Helmico nie może być zasadnie uznane, zgodnie z wymogami omawianych roszczeń, za bezinteresowne zajęcie się cudzymi sprawami, które wymagają prowadzenia. Przed włączeniem się do prowadzenia projektów rosyjskiego i mołdawskiego skarżąca nawiązała bowiem w październiku 1998 r. kontakt ze służbami Komisji, co pozbawia jej działań charakteru bezinteresownego. Ponadto wniosek, jaki skarżąca wywodzi z pisma z dnia 5 października 1998 r., zgodnie z którym Komisja nie była w stanie prowadzić omawianych projektów, wydaje się błędny w świetle treści tego pisma. Komisja wyraźnie powołuje się w nim na możliwość podjęcia „innych środków dla zapewnienia realizacji projektu zgodnie z postanowieniami umowy". Wreszcie argumentacja skarżącej sprzeczna jest również z zasadami prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia w zakresie dotyczącym wiedzy osoby, której sprawy są prowadzone, o działaniach prowadzącego jej sprawy. Działania prowadzącego cudze sprawy podejmowane są bowiem co do zasady bez wiedzy osoby, której sprawy są prowadzone, lub co najmniej, gdy nie jest ona świadoma, że istnieje konieczność natychmiastowego działania. Tymczasem skarżąca sama twierdzi, że jej decyzja o kontynuowaniu prac w październiku 1998 r. była wynikiem nalegań Komisji.

102 Nie bez znaczenia jest ponadto, że zgodnie z orzecznictwem podmioty gospodarcze powinny same ponosić gospodarcze ryzyko związane z ich działalnością w zależności od okoliczności każdej sprawy (zob. wyrok Sądu z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie

T-203/96 Embassy Limousines & Services przeciwko Parlamentowi, Rec. str. II-4239, pkt 75 i przywołane tam orzecznictwo).

103 Tymczasem nie zostało ustalone, by skarżąca poniosła nadzwyczajną lub szczególną szkodę, wykraczającą poza granice gospodarczego i handlowego ryzyka związanego z jej działalnością. We wszelkich stosunkach umownych istnieje pewne ryzyko, że jedna ze stron nie wykona umowy w sposób zadawalający lub nawet stanie się niewypłacalna. Do umawiających się stron należy odpowiednie złagodzenie tego ryzyka w samej umowie. Skarżąca wiedziała, że Helmico nie wykonywała swych zobowiązań umownych, lecz w pełni świadomie postanowiła w dalszym ciągu wykonywać własne zobowiązania, zamiast skorzystać z formalnych środków prawnych. W ten sposób podjęła ryzyko gospodarcze, które może być uznane za zwyczajne. Kwestia, czy powyższa decyzja była wynikiem nalegań Komisji lub czy została podjęta w całości lub częściowo w oparciu o przekonanie, że Komisja zapewni zapłatę wynagrodzenia w razie, gdy Helmico nie będzie w stanie tego dokonać, mieści się zatem w zakresie zarzutu opartego na naruszeniu zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań.

104 Z powyższego wynika, że dwa pierwsze zarzuty skarżącej oparte na zasadach ogólnych wspólnych dla praw państw członkowskich w dziedzinie odpowiedzialności pozaumownej za działania niezawinione muszą być oddalone jako pozbawione uzasadnienia.

W przedmiocie żądań opartych na odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty za bezprawne postępowanie jej organów

W przedmiocie uzasadnionych oczekiwań

— Argumenty uczestników

105 Skarżąca powołuje się na orzecznictwo, zgodnie z którym prawo do żądania ochrony uzasadnionych oczekiwań przysługuje każdej jednostce znajdującej się w sytuacji,

w której można stwierdzić, że administracja wspólnotowa wzbudziła u niej określone uzasadnione nadzieje. Skarżąca podkreśla ponadto, że podmioty gospodarcze muszą ponosić ryzyko gospodarcze związane z ich działalnością przy uwzględnieniu konkretnych okoliczności każdej sprawy.

106 Skarżąca twierdzi, że spotkanie ze służbami Komisji w dniu 2 października 1998 r. oraz późniejsza korespondencja dotycząca otwarcia specjalnego rachunku bankowego Helmico, do którego miała pełnomocnictwo, wzbudziły u niej nadzieję, że służby Komisji zapewnią otrzymanie przez nią wynagrodzenia za wykonane prace.

107 Zdaniem skarżącej, właśnie na podstawie tych oczekiwań doprowadziła ona do końca projekty mołdawski i rosyjski. Nie ponosiła przez to ryzyka związanego ze swoją działalnością, ponieważ nie będąc stroną umowy z Komisją i nie otrzymawszy wynagrodzenia od Helmico, mogła bez przeszkód zaprzestać świadczenia omawianych usług. Skoro wykonywała prace dla Komisji, to mogła w sposób uzasadniony oczekiwać, że będzie traktowana lojalnie i że nie będzie narażona na ryzyko nieotrzymania wynagrodzenia za usługi świadczone na usilne żądanie służb Komisji.

108 Zachęcając skarżącą do doprowadzenia usług do końca, a następnie odmawiając zapłaty wynagrodzenia na rzecz Helmico i nie podejmując środków mających na celu zapewnienie, by skarżąca otrzymała zwrot wartości wykonanych przez nią prac, Komisja dopuściła się zawinionego czynu, skutkującego jej odpowiedzialnością pozaumowną.

109 Skarżąca utrzymuje, że konkretne — choć dorozumiane — zapewnienia wynikały z całokształtu postępowania Komisji w niniejszej sprawie, w tym z przypadków

całkowitego braku jej reakcji, podsumowanych i interpretowanych w następujący sposób:

— skarżąca zwróciła uwagę służb Komisji na fakt, że Helmico nie zapłaciła jej wynagrodzenia i że wprowadzała ją w błąd, przedkładając sfałszowane dokumenty dotyczące faktur wystawianych Komisji;

— służby Komisji uznały to za nadużycie finansowe, ponieważ Helmico otrzymała fundusze wspólnotowe i nie zapłaciła wynagrodzenia dla wykonawcy omawianych usług, czyli dla skarżącej;

— skarżąca wyraziła wobec służb Komisji zamiar zaniechania dalszego poświęcania czasu i środków aż do znalezienia jakiegoś mechanizmu gwarantującego jej otrzymanie zapłaty;

— służby Komisji zostały powiadomione o wdrożeniu takiego mechanizmu i nie zgłosiły żadnego sprzeciwu. Dokładnie rzecz biorąc mechanizm ten polegał na założeniu rachunku bankowego przez Helmico, do którego skarżąca miała pełnomocnictwo;

— jeden z członków służb Komisji wyraził zaniepokojenie, że projekt rosyjski może nie zostać zrealizowany, i ostrzegł skarżącą, że jeżeli stronom nie uda się rozwiązać istniejących pomiędzy nimi sporów, Komisja może rozważyć inne środki dla zapewnienia realizacji omawianych projektów;

— służby Komisji zezwoliły skarżącej na dalsze wykonywanie projektów rosyjskiego i mołdawskiego i nie powiadomiły jej aż do zakończenia tych projektów, że płatności na rzecz Helmico zostaną zawieszone i że zostanie wystawione zlecenie windykacji;

— skarżąca w istocie zrealizowała projekty rosyjski i mołdawski, a sprawozdania dotyczące ich wykonania zostały przyjęte przez służby Komisji;

— Komisja dokonała zapłaty na rachunek bankowy Helmico, do którego skarżąca miała pełnomocnictwo;

— ak wynika z pisma Komisji z dnia 22 marca 2000 r., jej służby przewidywały dokonanie dodatkowych płatności na rzecz skarżącej, obliczonych na podstawie wykonanych przez nią prac i poniesionych przez nią kosztów, lecz doszły do wniosku, że istnieje niepewność prawna w kwestii, czy płatności te mogą być zakwestionowane przez Helmico lub przez syndyka masy upadłości tej spółki;

— dopiero po zrealizowaniu przez skarżącą projektów rosyjskiego i mołdawskiego i po przyjęciu sprawozdań z ich realizacji Komisja zawiesiła wszelkie płatności i w kwietniu 2000 r. wystawiła zlecenia windykacji przeciwko Helmico;

— w dniu 15 czerwca 2000 r. prezes Masdar skierował faks do członka Komisji odpowiedzialnego za stosunki zewnętrzne, w którym oświadczył: „Osiemnaście miesięcy temu uprzedzaliśmy Komisję Europejską o trudnościach, jakie mieliśmy z naszym partnerem Helmico w związku z oboma wspomnianymi

projektami. Otrzymaliśmy zapewnienie, że jeśli będziemy kontynuować te projekty, Komisja Europejska zadba, abyśmy otrzymali wynagrodzenie za nasze usługi. Kontynuowaliśmy finansowanie i wdrażanie obu tych projektów w Waszym imieniu ponosząc znaczne dodatkowe koszty, pomimo że zdawaliśmy sobie już sprawę z tego, iż Helmico oszukała Masdar i że środki te będą zapewne nie do odzyskania";

— odpowiedź członka Komisji przesłana pocztą w dniu 25 lipca 2000 r. nie kwestionowała oświadczenia prezesa Masdar, zgodnie z którym spółka ta uzyskała zapewnienie otrzymania zapłaty.

110 Komisja przypomina, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem podmioty gospodarcze muszą ponosić gospodarcze ryzyko związane z ich działalnością z uwzględnieniem okoliczności każdej sprawy. Reguła ta łagodzona jest jednak przez zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem prawo do żądania ochrony uzasadnionych oczekiwań przysługuje każdej jednostce znajdującej się w sytuacji, w której można stwierdzić, że administracja wspólnotowa wzbudziła u niej określone uzasadnione nadzieje, w szczególności udzielając jej konkretnych zapewnień.

111 Komisja uważa, że spotkanie z jej służbami w dniu 2 października 1998 r., jak i późniejsza korespondencja, na które powołuje się skarżąca, nie mogą być zasadnie interpretowane jako „konkretne zapewnienie" ze strony służb Komisji, że dopilnują one, by skarżąca rzeczywiście dostała wynagrodzenie za wykonane prace.

112 Jeśli chodzi o wspomniane spotkanie, to w ocenie Komisji na skarżącej spoczywa ciężar udowodnienia, że zapewnienia takie, a przynajmniej oświadczenia, które

można by zasadnie w ten sposób interpretować, rzeczywiście zostały wówczas udzielone, czego jednak skarżąca nie uczyniła. Komisja wskazuje, że nadal jest gotowa rozwiązać niniejszy spór polubownie, płacąc kwotę 249 314,35 EUR odpowiadającą wartości usług świadczonych przez skarżącą po powyższym spotkaniu, pod warunkiem że skarżąca będzie w stanie przedstawić tego rodzaju dowód.

113 Jeśli chodzi o faks z dnia 5 października 1998 r. wysłany do Helmico, to Komisja po pierwsze wyraziła jedynie zaniepokojenie faktem, że różnice stanowisk pomiędzy Helmico a skarżącą mogą zagrozić realizacji projektu rosyjskiego, a po drugie, zmierzała do uzyskania zabezpieczenia, że Helmico i skarżąca rzeczywiście spełnią warunki wiążących je umów.

114 Zdaniem Komisji, późniejsza wymiana korespondencji nie może być dodatkowo interpretowana jako wspomniane zapewnienie. W istocie korespondencja ta obejmowała albo pisma pomiędzy skarżącą i Helmico, albo pisma kierowane przez Helmico do Komisji. Pisma te zawierały zasadniczo jedynie oświadczenie, że Helmico i skarżąca rozwiązały istniejące pomiędzy nimi spory i że umowy dotyczące Rosji i Mołdawii będą wykonane. Zawierały one jeszcze inne informacje, w szczególności takie, że zarządzanie omawianymi projektami zostało powierzone prezesowi Masdar i że niektóre płatności należne z tytułu wspomnianych umów powinny odtąd być przekazywane na wskazany rachunek bankowy Masdar. Informacje te dotyczyły jedynie porozumień pomiędzy tymi podmiotami, zawartych zapewne w celu ułatwienia zlikwidowania różnicy stanowisk. Nie mogą być one interpretowane jako przedstawiona Komisji przez strony propozycja zmiany pierwotnych warunków umownych.

115 Komisja również kwestionuje, aby brak jej reakcji w piśmie z dnia 25 lipca 2000 r. na stwierdzenie Masdar zawarte w jej piśmie z dnia 15 czerwca 2000 r., zgodnie z którym spółka ta „[otrzymała] zapewnienie, że jeśli [będzie] kontynuować te projekty, Komisja Europejska zadba, [aby otrzymała] wynagrodzenie za [jej] usługi", mógł być uważany za zapewnienie wyrażone wprost lub za milczące uznanie, że

Masdar weszła w stosunki umowne z Komisją lub że Komisja zobowiązała się doprowadzić do otrzymania przez skarżącą zapłaty za całość prac wykonanych na mocy jej umowy z Helmico (wyrok Sądu z dnia 27 marca 1990 r. w sprawie T-123/89 Chomel przeciwko Komisji, Rec. str. II-131, pk 27).

116 Komisja przypomina ponadto, że aby móc powoływać się na zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań, skarżąca musi wykazać istnienie związku przyczynowego pomiędzy udzielonymi zapewnieniami a poniesioną szkodą. Innymi słowy, musi ona nie tylko wykazać, że dana instytucja wspólnotowa udzieliła jej zapewnień, lecz również, że działając na podstawie tych zapewnień, poniosła szkodę (ww. wyrok w sprawie Embassy Limousines & Services przeciwko Parlamentowi).

117 Z tego względu, nawet gdyby przyjąć, że pismo z dnia 25 lipca 2000 r. zawierało zapewnienie, iż skarżąca otrzyma wynagrodzenie, to zapewnienie takie byłoby nieskuteczne, ponieważ ewentualna szkoda poniesiona przez skarżącą z tytułu kosztów poniesionych w celu wykonania umowy z Helmico powstałaby przed tym dniem.

118 Komisja stwierdza zatem, że skarżącej nie udzielono konkretnych zapewnień i że roszczenie oparte na zasadzie ochrony uzasadnionych oczekiwań winno zostać oddalone.

— Ocena Sądu

119 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem prawo do żądania ochrony uzasadnionych oczekiwań, które stanowi jedną z podstawowych zasad Wspólnoty, przysługuje wszystkim jednostkom znajdującym się w sytuacji, w której można stwierdzić, że administracja wspólnotowa, udzielając jej konkretnych zapewnień, wzbudziła u niej uzasadnione nadzieje. Zapewnieniami takimi są, niezależnie od formy, w jakiej zostały przekazane, dokładne, bezwarunkowe i spójne informacje pochodzące

z uprawnionych i wiarygodnych źródeł (zob. wyrok Sądu z dnia 21 lipca 1998 r. w sprawach połączonych T-66/96 i T-221/97, Mellet przeciwko Trybunałowi Sprawiedliwości, RecFP str. I-A-449 i II-1305, pkt 104 i 107 oraz przywołane tam orzecznictwo). W orzecznictwie ustalone również zostało, że zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań stanowi regulację prawną przyznającą jednostkom prawa (wyrok Sądu z dnia 6 grudnia 2001 r. w sprawie T-43/98 Emesa Sugar przeciwko Radzie, Rec. str. II-3519, pkt 64). Naruszenie tej zasady może również rodzić odpowiedzialność po stronie Wspólnoty. Nie zmienia to kwestii, że podmioty gospodarcze muszą ponosić gospodarcze ryzyko związane ze swoją działalnością przy uwzględnieniu konkretnych okoliczności każdej sprawy (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 25 maja 1978 r. w sprawach połączonych 83/76 i 94/76, 4/77, 15/77 i 40/77 HNL i in. przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. 1209, pkt 7 oraz z dnia 24 czerwca 1986 r. w sprawie 267/82 Développement i Clemessy przeciwko Komisji, Rec. str. 1907, pkt 33).

120 Z akt sprawy wynika, że rzekome nadzieje skarżącej dotyczyły zapłaty przez Komisję za usługi świadczone na podstawie umowy na rzecz Helmico. Należy stwierdzić, że w niniejszej sprawie dokumenty pochodzące z Komisji, którymi Sąd dysponuje, nie mogą w żadnym razie być interpretowane jako konkretne zapewnienia, iż Komisja zobowiązała się do zapłaty skarżącej wynagrodzenia za usługi, które to zapewnienia mogłyby wzbudzić u niej uzasadnione nadzieje.

121 Faks z dnia 5 października 1998 r. był bowiem adresowany do Helmico i zawierał dodatkowo ostrzeżenie wskazujące, że w razie zagrożenia realizacji projektu rosyjskiego Komisja może, w celu doprowadzenia go do końca, skorzystać z innych środków niż usługi konsorcjum złożonego z Helmico i skarżącej. Z pisma tego nie można wywodzić ani „usilnego żądania" Komisji, aby skarżąca zrealizowała projekt rosyjski za wszelką cenę, ani zapewnienia, że w przypadku nieotrzymania przez skarżącą wynagrodzenia od Helmico obowiązek zapłaty weźmie na siebie Komisja.

122 Sąd jest również zdania, że korespondencja dotycząca otwarcia specjalnego rachunku bankowego Helmico, do którego skarżąca miała pełnomocnictwo, także

nie może być interpretowana jako udzielenie skarżącej zapewnienia, ponieważ Komisja w związku z tą korespondencją, która obejmowała pisma pomiędzy skarżącą a Helmico albo pisma skierowane przez Helmico do Komisji, nie zajęła żadnego stanowiska. Za pomocą tych pism podane zostały do wiadomości Komisji pewne informacje dotyczące uzgodnień finansowych pomiędzy wspomnianymi stronami. Okoliczność, że Komisja przyjęła do wiadomości zmianę rachunku bankowego Helmico, mimo że wiedziała o pełnomocnictwie skarżącej do tego rachunku, nie może być jednak interpretowana jako udzielenie tej ostatniej jakiegoś dodatkowego zapewnienia.

123 Tego rodzaju zapewnienia nie można wywodzić z pisma z dnia 29 lipca 1999 r. skierowanego do skarżącej przez Komisję. Pismo to informowało bowiem skarżącą o podjętej przez Komisję decyzji zapłaty jedynie zaliczki w wysokości 200 000 EUR przelewem na rachunek Helmico na podstawie wystawionych przez nią faktur, jak również o zawieszeniu przyszłych płatności do czasu wyjaśnienia nieprawidłowości finansowych w projektach rosyjskim i mołdawskim. Pismo to wskazywało zatem jasno, że dalsze płatności nie będą dokonywane na podstawie prac wykonanych przez skarżącą, lecz na podstawie faktur wystawionych przez Helmico, oraz że będą one jeszcze uzależnione do wyników audytów wykorzystania funduszy wspólnotowych.

124 Dalej, jeśli chodzi o pismo wysłane skarżącej przez Komisję w dniu 22 marca 2000 r., to wniosek, że pismo to zawiera zapewnienia dokonania zapłaty, sprzeczny jest z samą jego treścią, gdyż Komisja wyraźnie odmawia tam uwzględnienia żądania skarżącej otrzymania zapłaty bezpośrednio od Komisji, między innymi ze względu na konsekwencje prawne w przypadku ewentualnej niewypłacalności Helmico, biorąc pod uwagę jej stosunki umowne z Masdar.

125 Wreszcie w odniesieniu do pisma z dnia 25 lipca 2000 r., jak to słusznie zauważyła Komisja, jej brak reakcji na podniesione po raz pierwszy przez skarżącą twierdzenie

o udzieleniu jej zapewnienia, nie może być uznany za akceptację tego twierdzenia, ani też samo pismo nie może być uznane za konkretne zapewnienie udzielone przez Komisję.

126 Sąd również nie dysponuje żadnymi dowodami pozwalającymi na ustalenie, że omawiane zapewnienia zostały udzielone podczas spotkania w dniu 2 października 1998 r.

127 Ponadto, biorąc pod uwagę inne dowody znajdujące się w aktach sprawy, wydaje się to wysoce nieprawdopodobne. Konkretne zapewnienia dokonania zapłaty wynagrodzenia bezpośrednio na rzecz skarżącej oznaczałyby a fortiori zmianę pierwotnych warunków umownych. W tych okolicznościach, skoro pierwotne warunki umowne zostały ustalone w formie pisemnej, to ich zmiana co do zasady powinna być dokonana również na piśmie. Tymczasem wyraźne żądanie potwierdzenia akceptacji zmian skierowane do Komisji faksem w dniu 6 października 1998 r., podpisane łącznie przez Helmico i skarżącą, pozostało bez odpowiedzi. Można z tego wnioskować, że rzeczywistą wolą Komisji nie było odejście od treści praw i obowiązków pozostających w mocy. Stanowisko Komisji wynikające z przywołanych pism i okoliczności faktycznych wydaje się spójne: zawsze unikała ona zaciągnięcia bezpośredniego zobowiązania wobec skarżącej i starała się pozostać w stosunkach umownych z Helmico, zarówno biorąc pod uwagę korespondencję, jak i płatności dokonywane po spotkaniu w dniu 2 października 1998 r.

128 Z odpowiedzi Komisji na pisemne pytania Sądu wynika, że na powyższym spotkaniu nie był sporządzany żaden protokół, co nadaje mu charakter nieformalny. W tych okolicznościach Sąd uważa, że nie można zasadnie przyjąć, iż na tego typu spotkaniu Komisja mogła przyjąć na siebie zobowiązania dotyczące tak znacznych kwot, tym bardziej, że nie miała miejsca żadna późniejsza czynność mogąca ewentualnie potwierdzić tego rodzaju zobowiązanie. Na koniec, nawet gdyby podczas nieformalnego spotkania urzędnik Komisji udzielił ustnych zapewnień dotyczących

kwestii wynagrodzenia, to w każdym razie nie można zasadnie przyjąć, że przezorny i rozsądny podmiot gospodarczy mógłby na tej podstawie podjąć się wykonania kosztownych prac bez innych zabezpieczeń.

129 Wreszcie, jeśli chodzi o złożoną skarżącej przez Komisję faksem z dnia 15 maja 2003 r. ofertę dobrowolnej zapłaty kwoty 249 314,35 EUR za prace wykonane po ujawnieniu nadużyć finansowych Helmico, to ze wspomnianego faksu wynika jasno, że oferta ta uzależniona była od posiadania dowodu na istnienie porozumienia pomiędzy Komisją a skarżącą co do dokonania przez Komisję bezpośredniej zapłaty na rzecz skarżącej w razie zrealizowania przez tę ostatnią projektów rosyjskiego i mołdawskiego. Jednak skarżąca nie była w stanie przedstawić tego rodzaju dowodu ani Komisji, ani też Sądowi, lecz ograniczyła się do samych twierdzeń, które nie wydają się przekonujące w świetle pozostałych dokumentów znajdujących się w aktach sprawy.

130 W tych okolicznościach należy stwierdzić, że dostępne dowody, czy to analizowane oddzielnie, czy też łącznie, nie wykazują istnienia konkretnych zapewnień udzielonych przez Komisję, które mogłyby wzbudzić u skarżącej uzasadnione nadzieje, pozwalając jej na powołanie się na zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań.

131 W konsekwencji trzeci zarzut oparty na naruszeniu zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań musi zostać oddalony jako nieuzasadniony.

W przedmiocie winy lub niedochowania należytej staranności

— Argumenty uczestników

132 Zdaniem skarżącej, z ogólnych zasad odpowiedzialności pozaumownej z tytułu winy obowiązujących w systemach prawa cywilnego i z zasad odpowiedzialności

deliktowej z tytułu niedochowania należytej staranności obowiązujących w systemach anglosaskich wynika, że jeśli Komisja wykonuje przysługujące jej uprawnienie do zawieszenia zapłaty na podstawie umowy w przypadku wystąpienia błędów, nieprawidłowości lub nadużyć finansowych po stronie swego kontrahenta, to powinna wykazać odpowiednią staranność dla zapewnienia, aby nie wyrządzić szkody osobom trzecim lub ewentualnie naprawić tak wyrządzoną szkodę.

133 W niniejszym przypadku służby Komisji powinny były wiedzieć, że ze względu na zawieszenie płatności dla Helmico skarżąca nie otrzyma wynagrodzenia za usługi świadczone w dobrej wierze na rzecz Komisji jako podwykonawca Helmico. Nie można twierdzić, że szkoda poniesiona przez skarżącą mieści się w zakresie normalnego ryzyka gospodarczego związanego z brakiem zapłaty przez dłużnika. Niniejsza sprawa nie jest przykładem zrealizowania się tego rodzaju ryzyka, lecz świadomego wykorzystania przez Komisję uprawnień, które nie przysługują podmiotom gospodarczym prawa prywatnego i dlatego też Komisja powinna była wykonywać te specjalne uprawnienia przyznane je na mocy rozporządzenia finansowego w taki sposób, aby unikać świadomego wyrządzania szkody osobom trzecim lub zmniejszać jej rozmiary.

134 Komisja mogła zapłacić Helmico, dokonując przelewu na specjalny rachunek, do którego skarżąca miała pełnomocnictwo, tak jak to miało miejsce w przypadku płatności kwoty 200 000 EUR dokonanej we wrześniu 1999 r. Komisja mogła przez to zwolnić się ze zobowiązania umownego wobec Helmico, jak również z pozaumownego obowiązku unikania wyrządzania szkody skarżącej. W takim przypadku ewentualne roszczenie o zwrot wierzytelności podniesione przez syndyka masy upadłości Helmico skierowane byłoby przeciwko skarżącej, a nie przeciwko Komisji, ponieważ to skarżąca pobrałaby środki z rachunku Helmico.

135 Z tych powodów skarżąca twierdzi, że Komisja zobowiązana jest do naprawienia szkody, którą wyrządziła skarżącej w wyniku podjęcia decyzji o zawieszenie płatności na rzecz Helmico.

136 Komisja kwestionuje twierdzenie skarżącej. Przede wszystkim uważa, że przy podejmowaniu decyzji, czy należy zawiesić płatności, odmówić zapłaty lub odzyskać kwoty zapłacone już na podstawie umowy, nie ciąży na niej obowiązek dbania o interesy osób trzecich. Ponadto jej zdaniem, nawet gdyby tak było, to w niniejszej sprawie wykazała odpowiednią dbałość. Twierdzi wreszcie, że skarżąca nie wykazała istnienia związku przyczynowego pomiędzy rzekomym zawinionym zachowaniem a szkodą, którą jakoby poniosła.

137 Zdaniem Komisji, przy podejmowaniu decyzji o zawieszeniu płatności lub odzyskaniu należności ciążą na niej, jako na dysponencie pieniędzy publicznych, określone obowiązki, których nie mają podmioty gospodarcze prawa prywatnego. Komisja podlega dyscyplinie, która nie dotyczy podmiotów gospodarczych. Dyscyplina ta zwalnia ją a fortiori z obowiązku uwzględniania interesów finansowych osób trzecich, takich jak podwykonawcy, przy rozważaniu wykonywania uprawnień przyznanych jej na mocy rozporządzenia finansowego.

138 Nawet gdyby istniał obowiązek uwzględniania interesów skarżącej przy rozważaniu konieczności zawieszenia płatności na rzecz Helmico — czemu Komisja przeczy — to podkreśla ona, że w każdym razie działała w sposób uzasadniony. Sprawozdanie z audytu wskazywało na popełnienie przez Helmico nadużyć finansowych. Nadużycia te, polegające na wystawianiu faktur za prace, które nigdy nie zostały wykonane, były poważne i miały bezpośredni wpływ na kwoty, których Helmico miała prawo się domagać na podstawie umowy. Decyzja Komisji nie może być zatem uznana za nieuzasadnioną.

139 W odniesieniu do związku przyczynowego Komisja podnosi, że jeżeli zapłaciłaby pozostałą część kwoty rzekomo należną Helmico, to wcale nie ma pewności, że kwota ta zostałaby przekazana skarżącej. Gdyby zapłaciła kwoty rzekomo należne Helmico bezpośrednio skarżącej, to wobec braku odpowiedniego zobowiązania umownego narażałaby się na ryzyko zostania dłużnikiem Helmico i na działanie

w zmowie z jednym z wierzycieli — to jest ze skarżącą — w celu przyznania mu korzystniejszego traktowania. Narażałaby się w ten sposób na ryzyko obowiązku dwukrotnej spłaty tego samego długu w razie, gdyby likwidator postanowił dochodzić wierzytelności przysługujących Helmico.

— Ocena Sądu

140 Z pism skarżącej wynika, że zarzucanym Komisji postępowaniem jest zawieszenie płatności na rzecz Helmico. Bezprawność tego postępowania polega, zdaniem skarżącej, na niedochowaniu należytej staranności w celu zapewnienia, aby zawieszenie płatności nie wyrządzało szkody osobom trzecim i ewentualnie, aby naprawić wyrządzoną w ten sposób szkodę.

141 Przede wszystkim Sąd zauważa, że skarżąca ogranicza się do twierdzenia o istnieniu tego rodzaju obowiązku staranności, bez przedstawiania jakiegokolwiek dowodu lub prawnej argumentacji na poparcie swej tezy, ani też bez wskazania źródła i zakresu tego obowiązku. Sąd uważa, że powołanie się w sposób bardzo nieprecyzyjny na ogólne zasady odpowiedzialności pozaumownej z tytułu winy obowiązujące w systemach prawa cywilnego i odpowiedzialności deliktowej z tytułu niedochowania należytej staranności obowiązujące w systemach anglosaskich nie pozwala na wykazanie istnienia spoczywającego na Komisji obowiązku uwzględniania interesów osób trzecich przy podejmowaniu decyzji dotyczącej zawieszenia płatności w ramach wiążących ją stosunków umownych. Ta sama uwaga odnosi się do rzekomego obowiązku Komisji przekazania środków na rachunek bankowy, do którego skarżąca miała pełnomocnictwo. W ślad za Komisją Sąd również stwierdza, że skarżąca nie wykazała związku przyczynowego pomiędzy zarzucanym naruszeniem a powoływaną szkodą. W świetle powyższego, zdaniem Sądu, czwarty zarzut należy oddalić jako nieuzasadniony.

142 W związku z powyższym trzeci i czwarty zarzut skarżącej, oparte na zasadach odpowiedzialności deliktowej, muszą zostać oddalone.

W przedmiocie zgłoszonych wniosków dowodowych

143 Odrębnym pismem, które wpłynęło do sekretariatu Sądu w dniu 20 grudnia 2004 r. skarżąca złożyła wniosek na podstawie art. 68 ust. 1 regulaminu Sądu o przesłuchanie w charakterze świadka W., członka zarządu skarżącej, na okoliczność przebiegu spotkania, które odbyło się w dniu 2 października 1998 r. pomiędzy skarżącą a służbami Komisji.

144 W swoich uwagach w przedmiocie wniosku o przesłuchanie świadka, złożonych w sekretariacie Sądu w dniu 3 lutego 2005 r., Komisja nie sprzeciwia się przesłuchaniu W., o ile przesłuchani zostaliby również K. oraz H., którzy na tymże spotkaniu reprezentowali Komisję.

145 Zgodnie z art. 68 regulaminu Sąd może z urzędu, lub na wniosek strony, zarządzić ustalenie określonych faktów w drodze przesłuchania świadków. Konieczność zastosowania tego środka dowodowego musi być oceniana z uwzględnieniem okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sporu i zależy od tego, czy Sąd może skutecznie rozstrzygnąć na podstawie żądań, zarzutów i argumentów podniesionych w toku procedury pisemnej, jak i ustnej oraz w świetle przedstawionych dokumentów [zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 20 czerwca 2001 r. w sprawie T-146/00 Ruf i Stier przeciwko OHIM („DAKOTA"), Rec. str. II-1797, pkt 65].

146 Skarżąca uzasadnia swój wniosek brakiem pisemnego dowodu na przebieg tego spotkania. Zdaniem skarżącej, zeznania W. pozwolą na wyjaśnienie okoliczności faktycznych dotyczących po pierwsze, zamiarów skarżącej co do kontynuowania bieżących projektów, a po drugie, reakcji urzędnika Komisji na możliwość przerwania prac po tym spotkaniu.

147 Skarżąca wskazuje treść ewentualnych zeznań pana W. Zeznania te mają pozwolić na ustalenie, „że służbom Komisji bardzo zależało na ukończeniu projektu rosyjskiego i że W. gotowy był do tego, by skarżąca podjęła dalsze prace nad umową dotyczącą Rosji, jeśli mogłaby oczekiwać zapłaty za wykonane prace i poniesione koszty".

148 Późniejsze okoliczności potwierdzają informacje, które zostałyby uzyskane w wyniku powyższych zeznań, a Komisja nie kwestionuje tego rodzaju interpretacji faktów. Pozwala to na przyznanie tym zeznaniom mocy dowodowej. Jednakże, czego można żałować, nawet gdyby fakty podane w zeznaniach zostały uznane za ustalone, oznaczałoby to co najwyżej, że istniała wspólna wola Komisji i skarżącej, aby skarżąca ukończyła projekty rosyjski i mołdawski i otrzymała wynagrodzenie za swa pracę pomimo problemów Helmico. Zresztą w świetle dokumentów znajdujących się w aktach sprawy istnienie takiej woli pomiędzy stronami nie budzi wątpliwości. Nie wystarcza to jednak do ustalenia, że podane zostały dokładne, bezwarunkowe i spójne informacje, zgodnie z którymi Komisja zobowiązała się do bezpośredniego płacenia skarżącej wynagrodzenia począwszy od tego dnia.

149 Z powyższego wynika, że rozstrzygnięcie sporu nie może w żadnym razie zależeć od tych zeznań oraz że Sąd jest w stanie skutecznie rozstrzygnąć na podstawie żądań, zarzutów i argumentów podniesionych w toku procedury pisemnej, jak i ustnej oraz w świetle przedstawionych dokumentów. Wniosek skarżącej o przesłuchanie świadka zostaje w konsekwencji oddalony.

150 Z całości wyżej przedstawionych rozważań wynika, że rzekomej szkody nie można przypisać żadnej instytucji ani żadnemu organowi Wspólnoty. W tych okolicznościach skarga musi zostać oddalona w całości jako nieuzasadniona, bez konieczności badania, czy w niniejszej sprawie zostały spełnione pozostałe przesłanki odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty.

W przedmiocie kosztów

151 Zgodnie z art. 87 § 2 regulaminu Sądu kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę.

152 Ponieważ skarżąca przegrała sprawę, należy obciążyć ją kosztami własnymi oraz kosztami poniesionymi przez Komisję, zgodnie z jej żądaniem.

Z powyższych względów

SĄD (piąta izba)

orzeka, co następuje:

1) Skarga zostaje oddalona.

2) Skarżąca zostaje obciążona kosztami postępowania.

Vilaras Martins Ribeiro Jürimäe

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 16 listopada 2006 r.

Sekretarz

E. Coulon

Prezes

M. Vilaras